

БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 📠 +359 (0) 2 954 95 93, www.bfsa.bg

Scientific Opinion

On the necessity of increasing the administrative veterinary capacity of the municipalities bordering Turkey - Burgas, Yambol and Haskovo regions, for disease prophylaxis and control of exotic infectious animal diseases presenting a problem for Bulgaria and the European Union

**Risk Assessment Center,
Bulgarian Food Safety Agency**

SUMMARY

An analysis of the spread of some exotic infectious diseases in the European part of Turkey for the period 2005-2011 and southeast Bulgaria for the period 1991-2011 has been performed.

Within the 2005-2011, 24 epizootic outbreaks of Foot and mouth disease (FMD) have been reported in the European part of Turkey. Twelve (12) of these outbreaks (type O1 and type A) were located in Edirne and Kirklareli provinces that bordering Bulgaria. Twenty seven (27) outbreaks of Sheep and Goat Pox were reported, 16 of which were within the fore mentioned provinces. The number of reported epizootic outbreaks of Peste des petits ruminants (PPR) was 32, 14 of which were located in Kirklareli and Edirne provinces. Within the European part of Turkey, 3 outbreaks of Bovine Brucellosis and 52 outbreaks of Ovine and Caprine Brucellosis have been reported. Sixteen (16) of the outbreaks were in the two provinces bordering to Bulgaria.

In southeast Bulgaria, within the period of 1991 to 2011, twelve epizootic outbreaks of FMD type O1 in 1991, 1993, 1996 and 2011 have been reported. All of these outbreaks were located within 1 to 50 km of the Turkish border.

In 1995 and 1996, nine (9) outbreaks of Sheep and Goat Pox have been identified in five regions. In most cases the outbreaks were located close to the Turkish border.

On 23 June 1999, in Bourgas region in Slivarovo village located 500 meters from the Turkish border an outbreak of Bluetongue had been reported for the first time in Bulgaria. During the summer of 1999, 85 towns and villages in 4 different regions (Bourgas, Yambol, Haskovo and Kardjali) had been affected.

There are no identified cases of Peste des Petit Ruminants and Bovine Brucellosis on the territory of Bulgaria so far.

The conclusions from the epizootiological analysis of the mentioned exotic diseases in southeastern Bulgaria and in the European part of Turkey state the necessity of increasing of the capacity of the regional veterinary services. The increase is highly recommended in

the regions bordering Turkey, namely Bourgas, Yambol and Haskovo (municipalities Tsarevo, Malko Tarnovo, Sredets, Elhovo, Bolyarovo, Topolovgrad and Svilengrad). The aim of increased veterinary service capacity is to provide an effective control of exotic animal infectious diseases. The actions there must be properly regulated, financed adequately and supported by the European Commission as well.

Научно становище

относно необходимостта от засилване на административния капацитет на граничещите с Турция общини в Бургаска, Ямболска и Хасковска области с цел профилактика и контрол на проблемни екзотични за България и Европейски съюз заразни болести по животните

Център за Оценка на Риска към Българската Агенция по Безопасност на Храните

РЕЗЮМЕ

Извършен е анализ на епизоотичната обстановка за някои екзотични заразни болести в Европейската част на Турция за периода 2005- 2011 г и Югоизточна България за периода 1991-2011 .

В Европейската част на Турция са регистрирани 24 епизоотични огнища на шап, от които 12 (тип О1 и тип А), в граничещите с България провинции Едирне и Киркларели; 27 епизоотични огнища на шарка по овцете и козите, от които 16 в посочените две провинции; 32 огнища на чума по дребните преживни животни, от които 14 в провинциите Киркларели и Едирне; 3 огнища на бруцелоза по говедата и 52 огнища на бруцелоза по овцете и козите- 16 от които в Киркларели и Едирне.

В Югоизточна България за периода 1991-2011 г и са установени 12 епизоотични огнища на шап причинени от субтип О1 през 1991, 1993, 1996 и 2011 , намиращи се от 1 до 50 км от турската граница.

През 1995 и 1996 са установени девет огнища на шарка по овцете и козите в 5 области, като в повечето случаи населените места са разположени в близост до турската граница.

На 23.6.1999 на 500 метра от границата ни с Турция в с. Сливарово, Бургаска област за първи път в България е регистриран син език по преживните животни. През летния сезон на 1999 са засегнати 85 селища в 4 области (Бургаска, Ямболска, Хасковска и Кърджалийска).

До момента в България не са установени случаи на чума по дребните преживни животни и бруцелоза по говедата.

Изводите от епизоотологичния анализ на посочените екзотични болести в Югоизточна България и Европейската част на Турция, налагат засилване на капацитета на общинските ветеринарни служби в граничещите с Турция общини в Бургаска, Ямболска и Хасковска области (общините Царево, Малко Търново, Средец, Елхово, Болярово, Тополовград и Свиленград) с цел ефикасна профилактика и контрол на проблемни екзотични заразни болести по животните. Тези мерки трябва

да бъдат регламентирани нормативно, адекватно финансирани и подкрепяни от Европейската комисия.

„Въпросът не е ще има ли шап, а кога”

Становище*

относно необходимостта от засилване административния капацитет на граничните с Турция общини в Бургаска, Ямболска и Хасковска области с цел профилактика и контрол на проблемни екзотични за Европейския съюз и страната ни заразни болести*

Становището е изготвено в Центъра за оценка на риска от доц. д-р Бойко Ликов, д-р Георги Чобанов, д-р Евгени Макавеев, доц. Паскал Желязков, д-р Стефан Околийски, д-р Светослав Стоев, д-р Цанко Шишенков и Георги Балджиев

Становището е изготвено въз основа на епизоотологичен анализ на обстановката по отношение на някои особено опасни екзотични болести в:

1. Европейска част на Турция за периода 2005-2011 за шап, шарка по овцете и козите, чума по дребните преживни животни, бруцелоза по говедата и бруцелоза по овцете и козите;
2. България за периода 1991 – 2011 за шап, син език, шарка по овцете и козите

Шап. Турция (Карта 1)

За периода 2005 – 2011 г. в **Европейската част на Турция** са регистрирани общо 24 епизоотични огнища на **шап** с 334 засегнати животни. Само в граничните с България области (Киркларели и Едирне) са регистрирани 12 епизоотични огнища със 177 заболели животни. През 2005, 2006 и 2007 г. в провинция Киркларели са регистрирани 3 епизоотични огнища с причинител шапен вирус от тип О, а през 2006 г. – 7 епизоотични огнища от тип А. В провинция Едирне през 2006 и 2007 г. са установени две епизоотични огнища причинени от тип А. През 2010 г. в провинция Истанбул са обявени 7 епизоотични огнища с 55 говеда – 2 през октомври и 5 през декември (през тази година Курбан Байрама започва на 16 ноември). През февруари 2011 г. в провинция Истанбул са регистрирани две епизоотични огнища на шап – едното от серотип О, със засегнати 44 говеда, 20 кози и 226 овце, а другото от серотип А със засегнати 5 говеда. Не се посочва в коя част на провинция Истанбул са установени тези огнища, но по-голямата част от тази област, с почти 14 милионно население, се намира в Европейската част на Турция и по принцип преживните животни предназначени за клане по време на Курбан Байрама произхождат от азиатската част. В Европейската част на Турция няма екарисажи, което означава, че кланичните отпадъци не се обезвреждат и се заравят или най-вероятно се изхвърлят на сметищата

(контакт и консумация от диви свине). Анализът на данните за месечното разпределение на епизоотичните огнища показва, че те се най-много през декември, януари и февруари, т.е. от 10 до 50 дни след Курбан Байрама.

*Становището изразява независима научна оценка (чл. 10, ал. 1 от Закона за БАБХ, ДВ бр. 8/2011) за епизоотичната обстановка в България (1991 – 2011 г.) и Европейската част на Турция (2005 – 2011 г.) и не представлява официално становище на БАБХ. То е изготвено по искане на д-р Дамян Илиев, главен ветеринарен и санитарен инспектор на БАБХ и д-р Пенчо Каменов, директор на дирекция „Здравеопазване и хуманно отношение към животните“ към ЦУ на БАБХ

Карта 1. Епизоотични огнища на шап, чума по дребните преживни животни, шарка по овцете и козите, бруцелоза по овцете и козите и бруцелоза по говедата в Европейската част на Турция за периода 2005 – 2011 г.

Шап. България (1991 – 2011), (Карта 2). Епизоотологичният анализ на това заболяване показва, че всички епизоотични огнища през този период, се намират от 1 до 50 км от турската граница на територията на три области – Хасковска, Ямболска и Бургаска. Ямболска и Бургаска област граничат с Турция, а Хасковска област – с Турция и Гърция. Епизоотичните огнища в хронологичен ред са както следва: с. Стефан Караджово,

Ямболска област (1991 г, О1) – на 30 км , гр. Симеоновград, Хасковска област (1993 г., О1) – на 50 км, с. Малко Шарково (1996 г., О1) – на 15 км и през 2011 г. – с. Кости, Бургаска област (О/1/Паназия), 5 януари, на 2 км от границата, с. Резово (15 януари) – на самата граница, с. Граматиково (31 януари) – 10 км, с. Кирово (19 март) – 7 км, с. Граничар (24 март) – 3 км, с. Момина църква (25 март) – 6 км, с. Голямо Буково (25 март) – 14 км и с. Факия (25 март) – 10 км, с. Близнак (2 април) – 9 км.

Карта 2. Установени случаи на шап в България за периода 1991 – 2011 г.

В Доклад на Европейската комисия за случаите на шап в Югоизточна България е представена времева графика на случаите у нас по дати на установяване (1). Началната дата на тази графика е 26 ноември. Възниква въпросът защо е избрана тази начална дата? Отговорът на това е, че Курбан Байрамът в Турция започва на 19-ти и свършва на 24 ноември (минималният инкубационен период при шапа е 48 часа), т.е. така се предполага какво може да се случи в България 48 часа след приключването на Курбан Байрама. До 19-ти ноември (първия ден от Курбан Байрама) през 2010 г. са заклани около 140 000 говеда и 110 000 дребни преживни, произхождащи от Азиатската част на Турция, в кланици и лични дворове в Европейската част на Турция. В Европейската част на Турция няма екарисажи. Поради това, страничните животински продукти не се обезвреждат и част от тях се изхвърлят на сметища и извън населените места. Тези места се посещават от диви свине, които са абсолютно възприемчиви. Експериментът на остров Римс, при който са заразени диви свине, с щам О1 вирус, с произход от България показва, че дивите свине проявяват само леко изразени клинични признаци, нямат проблеми с придвижването и не губят апетит. От тях е изолиран вирус до 24-ия ден след заразяването (2).

Обсъждането на хипотезата за заразяване на дивите свине с кухненски отпадъци, произхождащи от вътрешността на страната (пристанище Бургас), при такова разпространение на шапа успоредно и съвсем близо до границата с Турция, е неприемливо и наивно. От Бургас до Малко Търново са около 120 км и е абсолютно изключено да бъдат пренасяни кухненски отпадъци от кораби до с. Кости, намиращо се на 2 км от границата.

Резултатите от генетичния анализ на щамовете шапен вирус изолирани от първото эпизоотичното огнище в с. Кости (O/BUL/1, 2 и 3/2010) в Бургаска област, извършен в Световната лаборатория за диагностика на шапа във Великобритания показва, че те са генетично много близки – над 99 % с щамовете O/TUR/18/2010 (установена е разлика са в само в един нуклеотид) и O/TUR/35/2010, изолирани в Турция, а също така с щамове изолирани в Европейската част на Турция преди три години. От друга страна щамовете от с. Кости и с. Резово и шестте эпизоотични огнища в община Средец са генетично различни, което показва, че няма директна връзка между трите групи огнища (клъстър). Оттук може да се направят три извода:

1. Няма данни за хоризонтално разпространение на вируса на територията на България. Ако имаше такова, то нямаше да е само от 5 до 20 км от границата.
2. Налице са най-малко три прониквания на различни в генетично отношение шапни вируси от Турция.
3. Най-вероятно на територията на Европейската част на Турция има скрита циркулация на шапен вирус. Тъй като домашните животни са ваксинирани няма клинично проявление или пък ако има (млади животни), то няма проблеми с ерадикацията, защото клинично проявление се наблюдава при единични животни и те се убиват.

България и Гърция са единствените страни членки на ЕС, които граничат с Турция. През 2000 г. в Гърция, в делтата на р. Еврос, по границата с Турция възникна мащабна епидемия от шап, причинен от вирусен тип Asia 1. Цялото поголовие домашни и диви преживни животни и свине в България и Гърция е напълно възприемчиво към шап-профилактичната ваксинация е забранена от законодателството на Общността. На практика се получава абсолютна неравнопоставеност между Турция, от една страна, и България и Гърция, от друга, защото говедата в Европейската част на Турция се ваксинират ежегодно двукратно, а дребните преживни – еднократно.

Независимо от прилаганата поголовна ваксинация на преживните животни в Европейската част на Турция, на практика винаги се правят **пропуски** по отношение на населени места, стада или собственици, като част от животните в тях не се ваксинират. До каква степен съществуват тези пропуски е трудно да се прецени.

Раждането на агнета и ярета е обикновено е през периода декември – февруари. Това означава, че през този период поголовието на дребните преживни в Европейската част на Турция се удвоява – т. е. половината от възприемчивите животни са неимунни. Тези животни, съгласно изискванията на производителя на ваксината, се ваксинират на три месечна възраст. Раждането на телета е целогодишно и поради това може да се счита, че около 20% от говедата по всяко време на годината също са неимунни. Наблюденията на клиничната картина на шап при овце и кози в эпизоотичните огнища в България през 2011 г. показват, че при овцете тя е слабо изразена (лека куцота) и липса на симптоми при козите, т.е. може да протича скрит эпизоотичен процес/скрита циркулация на вируса.

Особено **неблагоприятен рисков фактор** за разпространението на шапа на територията на Европейската част на Турция е, че две – три седмици преди религиозния празник Курбан Байрам (19-26 ноември) от Азиатската част на Турция се транспортират в

Европейската част около 250 000 говеда, овце и кози, които се колят в един ден – деня на започване на Байрама. Част от животните вероятно се колят по дворовете /религиозен обичай/ и при всички положения по-голямата част от страничните животински продукти в малките населени места не се обезвреждат. ОИЕ също изразява безпокойство за практикуването на клане в задните дворове. Естествено част от отпадъците попадат на сметищата, места посещавани от диви свине /неимунна популация/. Независимо от твърдението, че в Турция е създадена строга система за контрол на животните, които се придвижват от Азиатската в Европейската част на страната, при съществуването на хиляди огнища на шап в Азиатската част и при транспортирането на 250 000 животни от тази част в рамките на един месец, то е твърде вероятно между тези животни да има индивиди, които са в инкубационен период, последван от субклинично протичане (при овцете и козите това е наблюдавано в България) или преболеждали животни. При всичките тези стадии на инфекциозния процес има отделяне на вируса в различни количества. През 2009 г. по време Курбан Байрама от Азиатската част в Европейската част на Турция са транспортирани 144 906 говеда и 110 462 дребни преживни (3). В общи линии същият брой животни са транспортирани и през 2008 и 2007 г.

Ловът на диви свине в Турция продължава целогодишно, като дивите свине се унищожават поради нанасяните от тях щети на земеделските култури. Месото не се консумира, трупите на дивите свине се оставят на място без да се заграбват, при което е възможно механично разпространение на инфекциозни агенти от хищници и грабливи птици. Резултатите от експерименталните изследвания на диви свине, инфектирани с вирусен щам на шап, изолиран от България през януари 2011 г., проведени в Германия, показват коренна разлика в клиничните признаци при домашни и диви свине. При домашните свине са наблюдавани силно изразени признаци, докато при дивите свине общото състояние почти не е засегнато. Дивите свине започват да отделят вирус един ден след изкуственото заразяване. Независимо от това, че на седмия ден има силно изразени патологични лезии в копитата на заразените диви свине, двигателната активност на животните почти не е засегната. Прави се извод, че инфектираните диви свине отделят вирус до 24-ия ден след заразяването.

Ловът на диви свине в България е от 1 октомври до края на м. декември, което също съвпада с Курбан Байрама в Турция. Първият случай на шап в България бе установен при диво прасе на 5 януари 2011 г. По данни на експерти с няколко десетилетия опит по отношения на шапа и по литературни данни, досега у нас никога не е установяван шап при диви свине, което се дължи на спецификата на щамата произхождащ от Индия.

В Доклад на ОИЕ от м. април 2010 г. от мисия на ОИЕ в Р. Турция се предлага на Европейската част на Турция да се даде статут на регион, свободен от шап с ваксинация (3). В края на доклада обаче се казва, че „**реален критерий за това доколко този модел е удачен ще покаже обстановката в Турция след Курбан Байрама през м. ноември**”. (The mission indicated that they are satisfied with the implementation of Directive 2010/3 to prevent the introduction of FMDV into Thrace. However the real test would be during the Kurban Festival in November 2010”). За съжаление „реалният тест” за това има ли циркулация на вируса в Турция се окажа България и на практика нашата страна се окажа „сентинелна“ държава за ефективността на програмата за ерадикация на шапа, изпълнявана в Европейската част на Турция. Гърция също е изложена на висок риск от проникване на вируса, имайки предвид епизоотията през 2000 г.

Съчетаването на няколко неблагоприятни, географски, екологични, епизоотологични, етнически, религиозни, социални и други фактори във времето

(ноември 2010 – март 2011) и пространството (Европейска част на Турция и Бургаска област) е причина за **протичане на скрит епизоотичен процес** (субклиничен/недиагностициран) причинен от серотип O/1/ PANASIA в Европейската част на Турция, като най-вероятно е възникнал в началото на м. декември чрез кланични отпадъци от преживни животни от Азиатската част на Турция (заразяване на диви свине на сметищата). Домашни преживни животни не боледуват поради това, че са ваксинирани. Трудно е да се допусне, че не са засегнати агнета и ярета, които се ваксинират на 3 месеца. Чрез диви преживни животни, най-вече диви свине, вирусът периодично прониква на територията на Бургаска област в България от м. декември 2010 г. до края на м. март 2011 г. Вероятно е **епизоотичната вълна да се движи в Турция от изток на запад, което съвпада географски с възникването на епизоотични огнища в България** в непосредствена близост до границата – съответно на 2 км от с. Кости, на самата граница при с. Резово, 10 км от с. Граматиково/, 7 км от с. Кирово, 3 км от с. Граничар, 6 км от с. Момина църква, 14 км от с. Голямо Буково, 10 км от с. Факия и 9 км от с. Близнак. Възможно е и през тази година да възникнат подобни проблеми (тази година Курбан Байрама бе от 19 до 23 ноември)

При създаването се положение би трябвало БАБХ да предложи на ОИЕ и Европейската комисия да анализират създалата се обстановка и да преценят доколко стратегията за признаване на Европейската част на Турция за регион, свободен от шап с ваксинация е издържала изпита на действителността. На територията на Европа трябва да има **равнопоставеност между имунния статус по отношение на шапа в България, Гърция и Турция**, т.е да се работи за признаване на сегашния статут на Турция без ваксинация. България бе свободна от шап в продължение на 14 години, като през този период статутът на Европейската част Турция не бе „регион свободен от шап с ваксинация“. И след като статуквото на Турция се промени в „регион свободен от шап с ваксинация“ у нас бе установен шап точно по границата на „свободния регион“. Сегашната обстановка създава силно напрежение във всякакъв аспект (финансов, социален, политически), **за да бъдем и за в бъдеще “реален критерий” за оценка на статута на друга страна.**

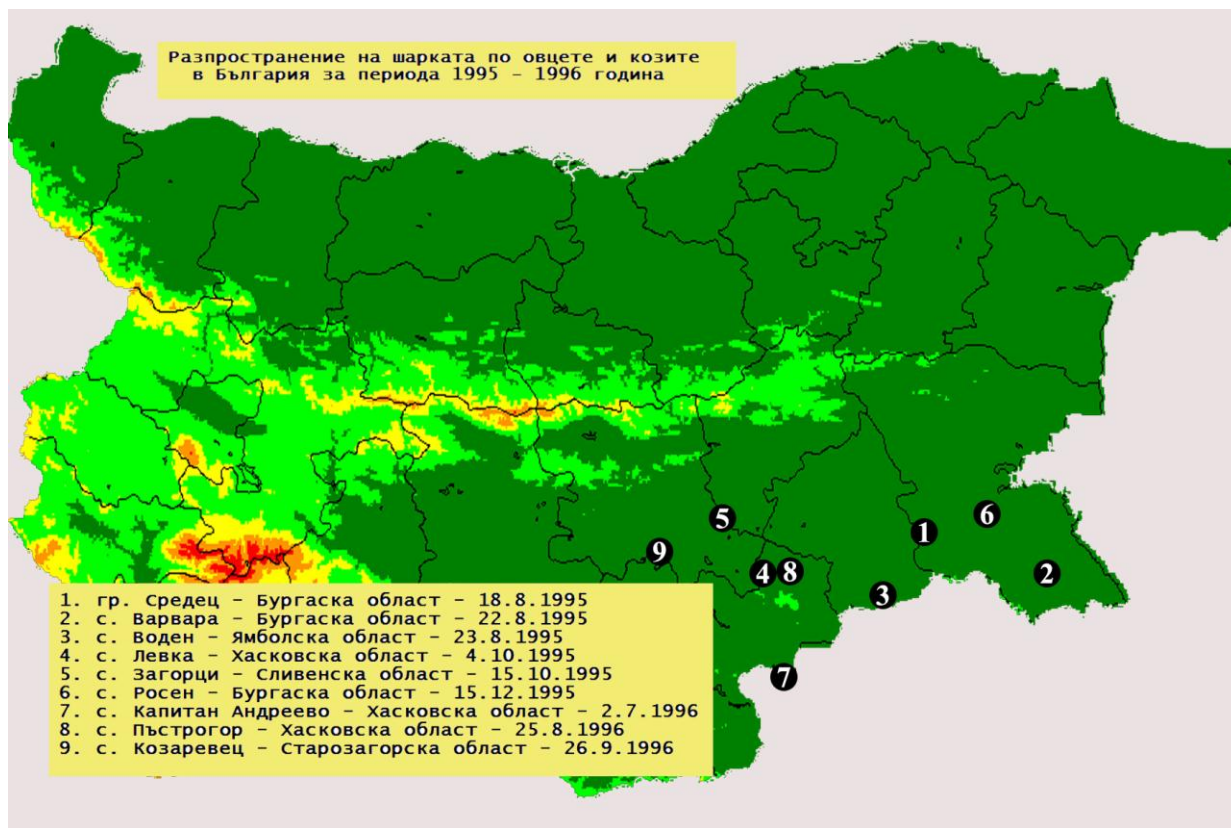
Шарка по овцете и козите (ШОК).

Турция. За периода 2005 – 2011 г. в Европейската част на Турция са регистрирани 27 епизоотични огнища на ШОК, в които са засегнати 651 овце. В провинция Едирне огнищата са 11, а в провинция Киркларели – 5. **(Карта 1)**

България. От 1954 до 1974 г. България е свободна от ШОК. На 16 август 1974 г. възниква голяма епизоотия, която обхваща 13 населени места в 4 окръга – Кърджалийски, Пазарджишки, Пловдивски и Бургаски. Борбата се води чрез убиване на 1046 овце и ваксинация на здравите овце в засегнатите общини. В Бургаска област са установени две епизоотични огнища в с. Горица и Поморие, а в Хасковска област – едно в с. Жълти Бряг. Разпространението на ШОК на големи разстояния става с придвижването на преболедавали животни, кожи и вълна, а заразяването на овцете вътре в стадата – чрез аерогенен механизъм на предаване. Пазарите за животни са най-рисково място за разпространение на заболяването.

Двадесет и една години по късно ШОК отново прониква в България и отново близо до границата с Турция – с. Граматиково, община Малко Търново, Бургаска област. Сигналът за съмнение подаден от главния эпизоотолог в РВМС Бургас, който има практически опит с ШОК. Стадото се намира на 500 м. от международния път Бургас-Малко Търново, на 500 м от р. Велека и на 7 км от Граматиково. Наблюдавани са характерни клинични признаци при 47 овце – везикули, папули и пустули. Вероятно заразяването е станало в края на м. юли. На 17.8.1995 г. здравите овце са ваксинирани с клетъчнокултурална ваксина срещу ШОК, произведена в Института за защита на животните в гр. Владимир, Русия. Съгласно упътването ваксинираните животни придобиват имунитет след 4 – 5 дни. Извършена е и ваксинация на още едно стадо намиращо се на 15 км от първичното эпизоотично огнище, което е имало эпизоотична връзка с първичното огнище. Вероятен източник на инфекцията е овца, преминала в двукилометровата гранична зона от Турция и след това прехвърлена в заразеното стадо. Възможно е заразяването на овцете да е станало при водопой на р. Велека. Тази река е единствената река, която извира в Турция и влиза на територията на България.

Анализът на данните за разпространението на ШОК (**Таблица 1**) в България за периода 15.8.1995 – 26.9.1996 г. показва, че за 13 месеца в страната са констатирани 12 неблагоприятни селища в 5 области – Бургаска, Ямболска, Сливенска, Хасковска и Старозагорска. Три от тези области (Бургаска, Ямболска, Хасковска) граничат с Турция. (**Карта 3**). Засегнати са 27 стада (средно 2,25 в едно селище) със заболяли 429 от общо 1696 овце (25,3% заболяемост). Заболеваемостта в отделните стада се движи от 2,4% до 50%. Повечето от засегнатите населени места (66%) се намират в непосредствена близост до турската граница (Граматиково, Варвара, Воден, Иглика, Левка, К. Андреево, Пъстрогор), а останалите (Средец, Загорци, Росен, Млекарево, Козаревец) са разположени на 50 до 80 км във вътрешността на страната.

Карта 3. Разпространение на шарката по овцете и козите в България за периода 1995 – 1996 г.

В с. Капитан Андреево, Хасковска област (2.7.1996), засегнатите три стада овце са в стадий на папули и при 11 има изтечения от носа. Най-вероятно овцете са заразени по време на паша в двукилометровото гранично съоръжение. На 2 км от граничната бразда в Турция се намира с. Довенджа. През м. юни овце от Капитан Андреево са извеждани на паша непосредствено до граничната бразда и са ползвали за водопой поток, по който минава границата между България и Турция. Село Иглика, Ямболска област (25.5.1996), се намира на 10 км от турската граница. Заболява само една овца с неизвестен произход, от порода, която не е характерна за селото.

Епизоотичният процес обхваща два периода: август – декември 1995 г. (8 неблагоприятни селища) и май – септември 1996 г. (4 неблагоприятни селища). Вероятно източникът на двете епизоотични вълни е от Турция- при първата вирусът прониква на територията на Бургаска област (с. Граматиково), а при втората – на територията на Ямболска и Хасковска области (съответно с. Иглика и с. Капитан Андреево).

Времето от възникване на едно епизоотично огнище до друго епизоотично огнище при първата епизоотична вълна е през 3-4-1-41-11-16-4 дни, а при втората- 36-44-41 дни. Епизоотологичните проучвания в неблагополучните селища показват, че най-важният фактор за предаване на инфекцията е търговията с кожи (5 случая). При тази дейност пресортирането на кожи става обикновено в близост до чешми и открити водопои – контаминация с опадали крусти. Вътре в стадото заразата се разпространява чрез аерогенен механизъм на предаване. В две селища овцете се заразяват на контаминирани пасища и водопои, а в едно селище чрез заражена овца от друга област.

Възникването на първичните епизоотични огнища през 1995 г. (с. Граматиково и с. Варвара) и 1996 г. (с. Иглика и с. Капитан Андреево) по всяка вероятност е свързано с непосредствената им близост до границата с Турция. Тези селища се намират от 5 до 10 км от граничната бразда. По данни на МБЕ през 1995 г. в Северна Гърция също са установени 11 случая на шарка по овцете и козите. Данните от проучванията обаче показват, че в нито едно от засегнатите селища не е установена епизоотична връзка с Република Гърция.

Таблица 1. Случаи на шарка по овцете и козите в България през 1995 – 1996 г.

Населено място, в което е установена ШОК	Дата на установяване на заболяването	Брой на овцете в засегнатото стадо/брой заболели овце/ заболеваемост %
1. с. Граматиково, Бургаска област	15.8.1995	249/47 18,9 % заболеваемост
2. Средец, Бургаска област	18.8.1995	116/47/ 40,5% заболеваемост
3. с. Варвара, Бургаска област	22.8.1995	128/5/ 3,90% заболеваемост
4. с. Воден, Ямболска област	23.8.1995	137/6/ 4,37% заболеваемост
5. с. Загорци, Сливенска	15.10.1995	129/35/

област		27,13% заболяемост
6. с. Левка, Хасковска област	4.10.1995	122/61 50,0% заболяемост
7. с Млекарево, Сливенска област	1.11.1995	330/119 30,1% заболяемост
8. с. Росен, Бургаска област	15.12.1995	49/12 24,5% заболяемост
9. с. Иглика, Ямболска област	25.5.1996	42/1 2,4% заболяемост
10. с. Капитан Андреево, Хасковска област	2.7.1996	226/65 28,8% заболяемост
11. с. Пъстрогор, Хасковска област	15.8.1996	68/17 25,0% заболяемост
12. с. Козаревец, Старозагорска област	26.9.1996	100/14 14% заболяемост
Общо 12 засегнати селища в 5 области – Бургаска, Ямболска, Сливенска, Хасковска и Старозагорска	15.8.1995 – 26.9.1996	1696/429 25,3% заболяемост

Син език (СЕ)

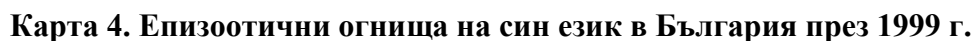
Турция. За периода 2005 – 2011 г. на територията на Европейската част на Турция не е регистриран син език.

България. На 23.6.1999 г. заболяването е регистрирано за първи път. Първото съмнение за проникването му е в с. Сливарово (намиращо се на 500 м от Турция), общ. Малко Търново, обл. Бургас. Засегнати са три стада овце с 240 животни, от които клинични признаци са установени при 21 овце. При 144 кози и 21 говеда от същото село не са констатирани клинични симптоми.

Диагнозата е потвърдена лабораторно на 24.06.1999 г. За летния сезон на 1999 г. СЕ обхваща 4 области (Бургаска, Ямболска, Хасковска и Кърджалийска) със засегнати 85 селища, с общо 41 721 овце, от които са унищожени 667 животни (**Карта 4**). Данните от извършения през м. май същата година серологичен мониторинг за антитела срещу СЕ на серумни проби от говеда и овце са отрицателни (4).

След проникването, разпространението е много бързо. Засегнати са 22 села в Бургаска област в общините Средец, Малко Търново и Царево. Убити са над 400 овце.

Резултатите от проведените в световната референтна лаборатория в Пърбрайт, Англия, изследвания показаха, че заболяването е предизвикано от 9-ти серотип на вируса на синия език. При съпоставяне на епизоотологичните проучвания за Ямболска и Бургаска области се вижда по категоричен начин, че първичен източник на заразата са инфектирани с вируса куликоиди, пасивно пренесени от ветровите потоци през границата с Турция. Първичните огнища на инфекцията са малки, откъснати селища, разположени до граничната бразда от с. Сливарово до с. Крайново. По това време на годината няма движение или внос на животни в стадата. През 1999 г. топлите южни ветрове, влажното и дъждовно начало на лятото, кампанията по стригането на овцете и големите рояци от кръвосмучещи насекоми, са благоприятни за появата и развитието на епизоотичния процес. Така през същата година за целия летен период в страната са обхванати 4 области (Бургаска, Ямболска, Хасковска и Кърджалийска), но в рамките на около 20 км от границата с Р. Турция (4).

Чума по дребните преживни животни

Турция. За периода 2005 – 2011 г. в Европейската част са регистрирани 32 епизоотични огнища. Броят на болелите животни е 1304 (1229 овце и 75 кози). В граничните с България области Киркларели и Едирне са регистрирани 14 огнища със 736 животни (75 кози и 661 овце). **(Карта 1)**

България. До сега чума по дребните преживни животни не е установена.

Бруцелоза по говедата

Турция. За периода 2005 – 2011 г. в Европейската част са регистрирани три епизоотични огнища със 17 заразени говеда. **(Карта 1)**

България. Страната е свободна от бруцелоза по говедата

Бруцелоза по овцете и козите

Турция . За периода 2005 – 2011 г. в Европейската част са регистрирани 52 епизоотични огнища с 668 заразени овце, а в граничните с България области Киркларели и Едирне са регистрирани 16 епизоотични огнища с 264 болели животни. **(Карта 1)**

България. Проблеми с това заболяване възникнаха през 2006 г. Безспорно бе доказано, че заразата прониква от Гърция чрез заразени овце и кози и заразени хора.

След ликвидирането на епизоотичното огнище на шап в Симеоновград през 1993 г НВМС взе решение да засили структурите за епизоотологичен надзор в трите граничеши с Турция области, чрез назначаването на инспектори по екзотични болести към РВМС. Дейността на тези служители се оказа много полезна, особено по време на възникването на епизоотичното огнище в с. Малко Шарково през 1996 г. Впоследствие бяха назначени санитарни по гранична зоофилактика – хора без специално образование, чиято задача бе да следят да няма контакти между български и турски животни в двете най-рискови населени места в Ямболска област, намиращи се в двукилометровата гранична зона – с. Маточина и с. Крайново.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Данните от епизоотологичния анализ на някои заразни болести в Югоизточна България и Европейската част на Турция, представени в настоящето становище, налагат предприемане на мерки за засилване на административния капацитет на общинските ветеринарни служби в граничните с Турция общини на Бургаска, Ямболска и Хасковска области (Царево, Малко Търново, Средец, Елхово, Болярово, Тополовград и Свиленград), с цел профилактика и контрол на проблемни екзотични за Европейския съюз и страната ни заразни болести. Тези мерки трябва да бъдат регламентирани нормативно (Закон за ветеринарномедицинската дейност) и адекватно финансирани. Необходимо е да бъде убедена Европейската комисия да подкрепя и финансира дейността на тази структура. И най-важното- по време на привидно епизоотично благополучие в тази част на България (то е привидно, защото в Европейската част на Турция епизоотичните проблеми са постоянни), да не се

забравят уроците от последните 40- 50 години и това, че „въпросът не е ще има ли шап, а кога”.

Литература

1. Breithaup At, K. Depner, B. Haas, M. Beer, Document distributed at the time of Tripartide meeting for FMD, Plovdiv, 2011,
2. European Commission, Plan for the control of FMD in susceptible wildlife in the SE of Bulgaria, Final Version, 27.7. 2011.
3. Scientific Commission/September 2010, OIE mission report to Turkey to assess the application of Turkey for the allocation of FMD free status with vaccination to the Thrace region, Appendix X, p. 95-98.
4. Георгиев Г., Н. Неделчев, И. Ченчев, Е. Велева, Глобална експанзия на болестта син език по преживните животни за периода 1998 – 2001 г. – предпоставки и хипотези за по-нататъшно разпространение в Европа, Вет. Сбирка, 1-2, 2001, 16-20.